

СТУДЕНТСЬКИЙ ВОКАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ АНСАМБЛЬ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

STUDENT VOCAL AND INSTRUMENTAL ENSEMBLE AS AN ENVIRONMENT FOR THE FORMATION OF THE FUTURE TEACHER OF MUSIC

Стаття присвячена висвітленню значущості студентського вокально-інструментального ансамблю як середовища формування майбутнього вчителя музичного мистецтва. Мета статті – теоретично обґрунтувати, розробити та апробувати методику формування вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва засобами ансамблевої діяльності. В основу дослідження було покладено наступну **гіпотезу**: впровадження методики формування вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах роботи студентського ансамблю сприятиме підвищенню їх професійної майстерності, оскільки позитивно впливає на розвиток гармонічного слуху, навичок володіння голосовим апаратом, інструментом, навичок роботи з музичним репертуаром, компетентності у концертній діяльності, почуття відповідальності та вміння реалізовуватись у колективі. **Практичне значення** дослідження полягає у розробці та апробації методики розвитку вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах роботи ансамблю. **Наукова новизна** дослідження полягає у тому, що здійснено оригінальне обґрунтування та структурування змісту вокально-інструментальних навичок; визначено компоненти, критерії та показники рівнів сформованості вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах роботи студентського ансамблю. **Методологічну основу** становлять педагогічні аспекти вокально-інструментального розвитку майбутнього вчителя музичного мистецтва (В. Бриліна, І. Гринчук, І. Мостова, Г. Саїк, Ж. Дюпре, Г. Панюфка), особливості педагогічного потенціалу вокально-інструментального ансамблю (Т. Пляченко, І. Шевченко, Т. Ланіна), методологічні основи музичної освіти (А. Алексіюк, О. Гумінська, Т. Крижановська, С. Ріггс, Т. Ротерс, С. Сисова). В процесі роботи нами були використані **теоретичні** методи дослідження: аналіз наукової літератури, систематизація, узагальнення наукової інформації; **емпіричні**: педагогічне спостереження, експеримент (констатувальний та формувальний етапи), анкетування, інтерв'ювання. Були використані також методи математичної обробки отриманих даних.

Ключові слова: вокально-інструментальний ансамбль, вчитель музичного мистецтва, методика формування вокально-інструментальних навичок.

The article is devoted to highlighting the significance of the student vocal-instrumental ensemble as an environment for the formation of a future music teacher. The purpose of the article is to theoretically substantiate, develop and test the method of formation of vocal and instrumental skills of the future music teacher by means of ensemble activities. The research was based on the following hypothesis: the implementation of the method of formation of vocal and instrumental skills of the future music teacher in the conditions of work of a student ensemble will contribute to the improvement of their professional skills, as it positively affects the development of harmonic hearing, skills in mastering a voice apparatus, an instrument, skills in working with a musical repertoire, competence in concert activities, a sense of responsibility and the ability to work in a team. The practical significance of the research lies in the development and approval of the methodology for the development of vocal and instrumental skills of the future music teacher in the conditions of ensemble work. The scientific novelty of the research lies in the fact that an original substantiation and structuring of the content of vocal-instrumental skills has been carried out; the components, criteria and indicators of the formation levels of the vocal and instrumental skills of the future music teacher in the working conditions of the student ensemble are determined. The methodological basis is the pedagogical aspects of the vocal-instrumental development of the future music teacher (V. Brylina, I. Grynchuk, I. Mostova, G. Saik, Zh. Dupre, G. Panofka, L. Dmitriev), the peculiarities of the pedagogical potential of the vocal-instrumental ensemble (T. Plyachenko, I. Shevchenko, T. Lanina), methodological foundations of music education (E. Abdulin, A. Aleksiyuk, O. Apraksina, L. Archazhnikova, I. Beh, B. Gershunskyi, O. Gluzman, V. Kremen, S. Riggs, T. Roters, S. Sysoeva). In the process of work, we used theoretical research methods: analysis of scientific literature, systematization, generalization of scientific information; empirical: pedagogical observation, experiment (determinative and formative stages), questionnaires, interviews. Methods of mathematical processing of the obtained data were also used.

Key words: vocal-instrumental ensemble, music teacher, method of formation of vocal-instrumental skills.

УДК [784:785]:378.016:373.5.011.3-051
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.22>

Бондарчук А.Я.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри пісенно-хорової
практики та постановки голосу
Рівненського державного гуманітарного
університету

Корейчук М.П.,
професор кафедри гри на музичних
інструментах
Рівненського державного гуманітарного
університету

Григорчук І.С.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри гри на музичних
інструментах
Рівненського державного гуманітарного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Вокально-інструментальне мистецтво – одне з найбільш популярних видів музичного виконавства, що є найважливішою сферою духовного буття людини, значущим пластом її культури [2].

Ансамблева діяльність здобувачів вищої освіти спрямована на підготовку педагогів – керівників ансамблів, які б володіли навичками сумісного виконавства, якісного концертного виступу, методикою розучування твору і розкриття

ідейно-художнього змісту, виявлення стилістичних особливостей. В ході такої діяльності здобувачі вищої освіти оволодівають методикою роботи над нотним текстом партитури; розвитку почуття ансамблю; досягнення творчої єдності у процесі сумісного виконання музичних творів; формування виконавських, технічних навичок, необхідних для професійної ансамблевої роботи [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У контексті нашої наукової роботи актуальним є аналіз існуючих досліджень з питання підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва в контексті діяльності вокально-інструментального ансамблю, специфіка якої розглядається у працях провідних науковців таких, як А. Вербицький, О. Гумінська, М. Корейчук, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, М. Ткач, В. Школяр та інших.

Аналіз наукової літератури дозволяє констатувати наявність суперечностей між потребою у вокально-інструментальній підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва і недостатньою обґрунтованістю теоретико-методологічних основ зазначеної проблеми.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та апробувати методику формування вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва засобами ансамблевої діяльності.

Об'єкт дослідження – процес формування вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Предмет дослідження – методика формування вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах роботи студентського ансамблю.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити більш конкретні *завдання*, а саме:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну, музично-педагогічну та музикознавчу літературу з питання підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва на музично-педагогічних напрямках освіти.

2. Узагальнити теоретичні засади ефективності впливу студентського ансамблю на формування вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва.

3. Визначити компоненти, критерії, показники та рівні сформованості вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва.

4. Розробити методику формування вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах роботи студентського ансамблю та перевірити її ефективність.

Виклад основного матеріалу. На основі проаналізованого матеріалу можна зрозуміти, що студентський ансамбль – це середовище для саморозвитку та творчості майбутніх вчителів

музичного мистецтва. Участь у таких колективах виховує ряд важливих професійних якостей, таких як: відчуття темпо-ритму, розвиток мелодичного, гармонічного, вокального, тембрального слуху, впевненість, стабільність у виконанні, а також формується уявлення про роль керівника у вокально-інструментальному ансамблі [1].

Головні завдання вокально-інструментального ансамблю – накопичення досвіду колективного виконання музичного твору, підпорядкування індивідуальності учасника колективу єдиному творчому плану, виховання відповідальності та творчої дисципліни. Участь у вокально-інструментальному ансамблі формує такі навички, які є необхідними в подальшій професійній діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, а саме:

– чути звучання всього ансамблю й оцінювати загальний динамічний баланс;

– досягати тотожності виконання всіх елементів музичного твору, штрихів, манери звукоутворення;

– виконувати в одному темпі й відчувати спільність руху;

– працювати над єдністю художнього задуму, емоційно-образною сферою твору і втілювати її в процес спільного виконання.

Студентський вокально-інструментальний ансамбль – результативна форма навчання, що розвиває, окрім музичних здібностей та вмій здобувачів вищої освіти, такі якості, як: креативність, відповідальність, вміння дослухатись до інших, музичний смак та обізнаність у вокально-інструментальному репертуарі.

Вокально-інструментальні навички майбутнього вчителя музичного мистецтва: володіння голосовим апаратом та музичним інструментом, музично-теоретична компетентність, робота з музичним репертуаром та його аранжуванням, компетентність у концертній діяльності, здатність генерувати нестандартні ідеї.

На основі висунутої гіпотези про те, що впровадження методики формування вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах роботи студентського ансамблю сприятиме підвищенню їх професійної майстерності, оскільки позитивно впливає на розвиток гармонічного слуху, навичок володіння голосовим апаратом, інструментом, навичок роботи з музичним репертуаром, компетентності у концертній діяльності, почуття відповідальності та вміння реалізовуватись у колективі, нама був проведений експеримент.

Мета експерименту: визначення динаміки росту вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах роботи студентського ансамблю.

У нашому дослідженні під вокально-інструментальними навичками розуміли складне

інтегративне особистісне утворення, яке вміщує знання вокальної та інструментальної педагогіки, володіння мотивацією до вокально-інструментальних занять та самореалізації у творчій діяльності, наявність вокально-інструментального досвіду, володіння голосовим апаратом та музичним інструментом, ансамблевим виконанням; вміння виконувати аранжування твору, знання правил поведінки на сцені, володіння досвідом концертної роботи.

Ґрунтуючись на такому визначенні, структурними компонентами цього особистісного утворення визначили: когнітивний, емоційно-ціннісний, творчо-діяльнісний.

Критеріями сформованості вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва обрали: знання; ставлення, ціннісні орієнтації; творчі вміння, компетентність.

Виходячи із теоретичного аналізу поняття «вокально-інструментальні навички» та відповідно до завдань експериментального дослідження, нами були визначені показники рівнів розвитку вокально-інструментальних навичок здобувачів вищої освіти: високий, середній та низький.

Високий рівень характеризується тим, що здобувач вищої освіти виконує усі операції, з яких складається вокально-інструментальна ансамблева діяльність, послідовність їх виконання достатньо добре продумана, дія є усвідомленою.

Середній рівень. Майбутній вчитель музичного мистецтва виконує більшу частину операцій, з яких складається вокально-інструментальна ансамблева діяльність в цілому, послідовність їх виконання не достатньо продумана.

Низький рівень характеризується тим, що студент виконує лише окремі операції при чому їх послідовність хаотична, дія не є цілком усвідомленою.

На етапі констатувального експерименту за результатами тестування ми виявили, що більша частина студентів має середній та низький рівні сформованості вокально-інструментальних ансамблевих навичок.

У експериментальній групі реалізовувалась розроблена нами методика розвитку вокально-інструментальних ансамблевих навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Основними принципами формування вокально-інструментальних ансамблевих навичок визначено: принцип активізації інтересу та позитивного ставлення студентів до ансамблевих занять; принцип аксіологізації; принцип творчості; принцип поступовості та послідовності; принцип виховуючого навчання.

Запропонована нами методика включала в себе пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, метод вільних асоціацій, метод емпатії та відеометод. Розглянемо можливості

застосування цих методів у контексті роботи вокального ансамблю.

Зміст експериментальної роботи з формування вокально-інструментальних ансамблевих навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва набув втілення в спеціально розроблених заняттях за такою тематикою:

1. Виявлення рівня сформованості вокально-інструментальних ансамблевих навичок студентів шляхом впровадження інноваційних вправ.

2. Розвиток вокальної техніки шляхом впровадження інноваційних вправ.

3. Розвиток вокально-інструментальної ансамблевої техніки шляхом впровадження інноваційних вправ.

4. Подолання недоліків виконання шляхом впровадження інноваційних вправ.

5. Відтворення характеру твору використовуючи елементи заняття-занурення.

6. Міні-концерт на імпровізованій сцені.

Запропонована нами методика базувалася на наступних принципах: принцип активізації інтересу та позитивного ставлення студентів до ансамблевих занять, принцип аксіологізації, принцип творчості, принцип поступовості та послідовності, принцип виховуючого навчання. Опрацьовуючи методи навчання, перевагу надали методу Сета Ріґґса, що включав вивчення вправ для розвитку вокальної техніки. Форми роботи, які ми використовували під час проведення формувального етапу експерименту: колективно-групові заняття, самостійна робота та словесна форма навчання. У процесі експериментальної роботи ми використовували традиційний практичний тип занять у поєднанні з нестандартними, такими як: заняття-занурення та міні-концерт.

Як свідчать дані, в процесі експериментальної роботи спостерігалось зростання високого рівня вокально-інструментальних ансамблевих навичок в ЕГ на 8,9%, середнього на 12,8%, зниження низького на 20,7%. Відповідно в КГ також спостерігалось деяке зростання, хоч і менше у порівнянні з ЕГ. Високий рівень зріс на 1,5%, середній – на 3,2%, низький знизився на 6,7%.

Отже, порівняння результатів діагностування у експериментальній та контрольній групах на початковому і підсумковому етапах дослідження доводить ефективність запропонованої нами методики, оскільки перевагою вокально-інструментального ансамблю є можливість спільного музикування в невеликому колективі, що позитивно впливає на розвиток гармонічного слуху, володіння голосовим апаратом та музичним інструментом, навичок роботи з музичним репертуаром, компетентності у концертній діяльності, розвиває почуття відповідальності та вміння роботи у команді.

У дослідженні представлено теоретичне узагальнення і запропоновано новий підхід до

вирішення проблеми формування вокально-інструментальних навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах роботи студентського ансамблю, розроблено та апробовано методику формування вокально-інструментальних ансамблевих навичок здобувачів вищої освіти, що визначається обґрунтуванням критеріїв та відповідних показників, діагностики рівнів розвитку вокально-інструментальних ансамблевих навичок. Проведене дослідження дало підстави зробити узагальнюючі висновки відповідно до поставлених і вирішених завдань.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування вокально-ансамблевих навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва. Подальшого вивчення потребують питання, пов'язані з можливістю впровадження дисципліни

«вокальний ансамбль» у навчально-виховний процес музично-педагогічних напрямів освіти ВНЗ для формування у студентів зазначених навичок.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ростовський О. Я. Проблеми і перспективи музично-педагогічної освіти в Україні. *Збірник наукових праць Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка*. 2001. Вип. 2. С. 83–89.
2. Соболева О. Д. Формування вокально-виконавських якостей на заняттях вокалу. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*. 2015. Вип. 1. С. 46–50.
3. Фоломєєва Н. А. Інноваційні надбання сучасної вокальної педагогіки у викладанні спецкурсів естрадного спрямування на факультеті мистецтв. *Збірник наукових праць Чернівецького національного університету*. 2012. Вип. 617. С. 184–189.